

Grigori Mihailovici Kogan

**LA PORȚILE
MĂIESTRIEI**

premisele psihologice
ale succesului muncii pianistice

Traducerea din limba rusă de
Tatiana Nichitin

GRAFOART

Cuprins

Despre G. M. Kogan și despre cartea sa.....	5
Prefața	9
1	19
2.....	33
3.....	85
4.....	151
Concluzii	215

Despre G. M. Kogan și despre cartea sa

Pe Grigori Mihailovici Kogan îl cunosc de aproape patruzeci de ani. Când am făcut cunoștință cu el, eram un profesor relativ tânăr la Conservatorul din Kiev, iar Grigori Mihailovici își termina cu succes studiile la același conservator, în clasa excelentului și cunoscutului pianist și pedagog V. V. Puhalski.

Încă de tânăr, G. M. Kogan s-a afirmat în mod strălucit în trei domenii de activitate muzicală: ca pianist, ca pedagog și ca metodist cercetător.

Chiar de la începutul activității sale pedagogice la Conservatorul din Kiev, iar apoi la cel din Moscova, el a pus bazele unei noi și interesante discipline, care se ocupa – după cum a și denumit-o – de „Istoria și teoria interpretării pianistice”. Această disciplină s-a bucurat și se bucură, pe merit, de o mare apreciere, atât în rândurile studenților, cât și din partea multor profesori de conservator. Vastele cunoștințe – nu numai în domeniul muzicii, ci și în multe domenii ale istoriei și

Prefața

În urma aprofundării, de ani de zile, a procesului muncii pianistului, autorul a ajuns la convingerea că succesul acestei munci – inclusiv acela al laturii ei pur tehnice – nu depinde numai de felul cum interpretul tratează piesa, cum execută fiecare frază, cum ține mâinile, cum așază degetele, cum obține sunetul etc., ci și de starea psihică a pianistului, de „dispoziția” sa din timpul studiului său de acasă. După părerea autorului, acest factor prezintă o importanță extrem de mare – mult mai mare decât se crede în general, adesea decisivă pentru soarta tânărului pianist, determinând succesul sau insuccesul activității sale. Aceasta nu înseamnă că o „dispoziție” propice este suficientă pentru ca munca pianistului să fie încununată de succes: înseamnă numai că ea este o condiție necesară pentru a putea fi obținute rezultate optime și că nesatisfacerea acestei condiții duce uneori la un eșec, chiar și în cazul când elevul posedă aptitudinile necesare pentru a deveni un bun pianist și este îndrumat de un pedagog cu o înaltă calificare profesională.

1

Elanul adevărat, dragostea adevărată
nu numai pentru țelul urmărit,
ci și pentru munca ce deschide drumul
spre acest țel: iată unul din principalele semne
distinctive ale talentului.

G. M. Kogan

Cu o sută și ceva de ani în urmă, făcând
elogiul *chiroplastului*⁶ inventat de dânsul,
Friedrich Kalkbrenner, pianist și pedagog
vestit în acea vreme, scria:

„În numai câteva zile, mi-am dat seama
de toate avantajele acestei noi metode de lucru;
poziția mâinilor mele nu mai putea fi incorectă
și tot ce aveam de făcut era să cânt la pian
studii de cinci note, fără a mă mai preocupa de
nimic. Curând, am hotărât să încerc să citesc,
în timp ce degetele își căpătau hrana cea de

⁶ *Chiroplast* = mașină fabricată din cupru sau lemn, destul de complicată, care se adaptează la claviatura pianului și care are drept scop să dea elevului o poziție bună a mâinilor și, în același timp, să orienteze mișcarea degetelor (n.r.rom.).

2

Prințul de Orania: Prietene,
pentru că ochii tăi sunt deschiși, și se pare că
vezi?

Goethe. *Egmont*

Marchizul de Valberg: Ați spus da.

Contesa de Vernon: Am spus aproape da;
e o adevărată prăpastie între cele două sensuri.

Alfred de Musset. *On ne saurait penser à tout*

În capitolul precedent, ne-am convins că atâta concentrarea intensă a atenției asupra mișcărilor executate, cât și distragerea ei de la munca efectuată dau rezultate la fel de proaste. Cineva nu poate să prindă o minge sau să sară un șanț, gândind în același timp la unghiul format de articulația cotului sau a genunchiului, nici citind o carte, cugetând la filozofia lui Spinoza sau cercetând norii. Succesul poate fi obținut (făcând, bineînțeles, abstracție de cazurile datorate întâmplării)

3

Nu cred în general în forța salvatoare a talentului singur, fără o muncă încordată.

Fără ea, se va ofili cel mai mare talent, asemenea unui izvor care va seca în pustie, neputându-și croi drum prin întinderea de nisip.

F. Șaliapin

În capitolul precedent am ajuns la concluzia că la baza măiestriei artistice se află capacitatea de a vedea, de a vedea clar, exact, în toate detaliile, și că această capacitate este o însușire specifică a artistului, însușire care-l deosebește de ceilalți oameni: acolo unde cineva care nu e artist întrezărește contururile vagi, generale, ale unei camere, ale unei clădiri, ale unui om, artistul vede o mie și unul de lucruri, aproape „fiecare por al pielii”. Însă această facultate implică un pericol care a împiedicat pe mulți oameni talentați să ajungă altceva decât niște simpli diletanți. Să vezi dintr-o dată o mie și unul de lucruri înseamnă

4

Ottavio: Vino-ți în fire, Celio,
la ce te gândești?
Mai sunt pe lume și alte Mariane.
Să cântăm împreună și
să nu ne mai pese de Mariana asta...
Să mergem la Rosalinda.

Celio: Viața mea îi aparține Mariane...
Să trăiesc pentru o alta mi-ar fi mai greu
decât să mor pentru dânsa;
îmi voi atinge țelul sau voi muri.

Alfred de Musset. *Capriciile Mariane*

Am arătat că drumul spre atingerea scopului pe care interpretul și l-a fixat în gând trece prin concentrare, drumul spre concentrare trece prin „liniștea creatoare”, iar drumul spre „liniștea creatoare”, prin „emoția pentru compozitor”. Aici ne-am apropiat de condiția următoare a reușitei muncii interpretului.

Care este această condiție?

orice obstacole – numai o asemenea pasiune are preț în artă, numai ea generează măiestria.

„Cu-a lui privire încordată,
Artistul Nimfa a văzut
Închisă-n marmură, și-ndată
Un foc divin l-a străbătut.
Dar nerăbdarea-și stăpânește;
Și dorul lui de-ndrăgostit
Cu dalta, migălos, cioplește
În blocul dur, unde trăiește
Al Galateei chip râvnit.
Și peste munca-i înțeleaptă
În zbor trec zile, luni și ani...
Dar, sub a daltei sărutare,
Al zeei trup, c-un lung fior,
Se smulge-ncet din nemișcare
Și, plin de viață, îi apare
Artistului triumfător !”³¹³

Rolul factorului emoțional în munca artistului nu se limitează la cele expuse mai sus. Ca și concentrarea, pasiunea față de munca întreprinsă exercită o influență binefăcătoare din diferite puncte de vedere asupra procesului de muncă al interpretului – în cazul nostru, asupra aceluia al pianistului.

Trebuie subliniat, în primul rând, faptul

³¹³ E. A. Boratînski, *Opere complete*, vol. I. Ed. Secției de literatură a Academiei de Științe din Petersburg, 1914, p. 164–165.

Concluzii

Am stabilit trei momente principale în înlănțuirea premiselor psihologice ale succesului muncii pianistului: viziunea clară a scopului, concentrarea atenției asupra acestuia și o voință stăruitoare și pasionată, orientată spre atingerea scopului propus. Existența acestor premise încă nu constituie o garanție a elaborării măiestriei pianistice³³⁴, însă porțile acestei măiestrii se deschid numai în fața celui care lucrează respectând aceste trei condiții.

De fapt, această concluzie nu e nouă și este valabilă nu numai pentru pianiști. Din mărturiile unor artiști din domenii diferite, citate în această carte, se vede că aceleași calități sunt necesare pentru a se ajunge la măiestrie în orice domeniu al artei, și nu numai în artă.

Însă, pe cât se pare, elevii pianiști – și nu numai ei – nu au meditat suficient, până în

³³⁴ Mijloacele de a elabora această măiestrie sunt prezentate într-o altă lucrare a autorului rândurilor de față, *Munca pianistului*, pe care am mai menționat-o anterior.